

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní Mgr. et Mgr. Lenkou Bahýřovou, Ph.D. ve věci

žalobce: **A. K.**
bytem X
zast. opatrovnící X

zast. advokátkou Mgr. Denisou Přichystalovou
sídlem Masarykova 319/8, 602 00 Brno

proti

žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**
sídlem Na Poříčním právu 1, Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 23. 2. 2022, sp. zn. SZ/MPSV-2021/200894-921, č.j. MPSV-2022/36447-921,

takto:

- I. Rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 23. 2. 2022, sp. zn. SZ/MPSV-2021/200894-921, č.j. MPSV-2022/36447-921, **se ruší** a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalobci se **nepřiznává** náhrada nákladů řízení.
- III. Žalovaný **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.
- IV. Ustanovené zástupkyni žalobce, advokátce Mgr. Denise Přichystalové, se **přiznává** odměna a náhrada hotových výdajů za zastupování žalobce ve výši 3 900 Kč,

která jí bude vyplacena z účtu Krajského soudu v Brně do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í:

I. Vymezení věci

1. Žalobce podal prostřednictvím své opatrovnice žalobu proti rozhodnutí žalovaného ze dne 23. 2. 2022, sp. zn. SZ/MPSV-2021/200894-921, č.j. MPSV-2022/36447-921 (dále jen „napadené rozhodnutí“), jímž bylo zamítnuto odvolání žalobce a potvrzeno rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajské pobočky v Brně ze dne 18. 11. 2021, č. j. 345720/2021/BBA (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“). Prvostupňovým rozhodnutím byl žalobci snížen příspěvek na péči z 12 800 Kč na 4 400 Kč měsíčně od prosince 2021 s odůvodněním, že žalobce z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je podle § 8 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále jen „zákon o sociálních službách“) osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost). Podkladem prvostupňového rozhodnutí byl posudek pro účely příspěvku na péči ze dne 29. 7. 2021, vypracovaný posudkovým lékařem OSSZ Brno – město.
2. V odvolání proti prvostupňovému rozhodnutí opatrovnice žalobce namítala, že se zdravotní stav žalobce nezměnil. Žalobce nezvládá ani základní životní potřeby stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena a výkon fyziologické potřeby. V rámci odvolacího řízení byl přezkoumán zdravotní stav žalobce Posudkovou komisí Ministerstva práce a sociálních věcí (dále též jen „PK MPSV“) za účelem stanovení stupně závislosti žalobce na pomoci jiné fyzické osoby. PK MPSV potvrdila, že žalobce z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nezvládá pět základních životních potřeb (orientace, komunikace, péče o zdraví, osobní aktivity a péče o domácnost). Ostatní základní životní potřeby doložený zdravotní stav žalobce umožňuje zvládat. Na základě posudku PK MPSV ze dne 2. 2. 2022 bylo vydáno napadené rozhodnutí, proti němuž žalobce brojí žalobou.

II. Žaloba

3. Žalobce namítal, že je osobou s omezenou svéprávností v maximálním rozsahu z důvodu mentální retardace. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 31. 5. 2006, č. j. 24 Nc 902/2005-20, byl zbaven způsobilosti k právním úkonům se závěrem, že trpí duševní poruchou – středně těžkou mentální retardací, přičemž jde o poruchu trvalého rázu, což bylo diagnostikováno znaleckým posudkem MUDr. M. H. ze dne 28. 2. 2006. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 8. 11. 2016, č. j. 24 P 149/2006-92, byl žalobce omezen na svéprávnosti. Soud vyšel ze znaleckého posudku MUDr. J. H. ze dne 10. 5. 2016, podle něhož žalobce trpí duševní poruchou – středně těžkou mentální retardací, která není přechodná, a je léčbou neovlivnitelná. V současné době je žalobce omezen na svéprávnosti na základě rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 22. 9. 2020, č. j. 121 P a Nc 375/2019, 24 P 149/2006–159. Při hospitalizaci žalobce v psychiatrické nemocnici Brno od 2. 11. 2018 do 9. 11. 2018 bylo diagnostikováno, že žalobce trpí lehkou mentální retardací, nicméně není zřejmé, na základě čeho byla tato diagnostika, která je v rozporu s výše uvedenými posudky, učiněna.

4. Žalobce byl dlouhodobě považován za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni III. Podle prvostupňového rozhodnutí jde o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, která není schopna zvládat 5 základních životních potřeb. Posudek ze dne 7. 6. 2021, na jehož podkladě bylo prvostupňové rozhodnutí vydáno, vycházel mj. ze dvou šetření v domácnosti žalobce ze dne 6. 5. 2021 a dne 3. 6. 2021. Žalobce po celou dobu šetření ležel na lůžku čelem ke zdi beze změny výrazu ve tváři, měl zavřené oči a na pokyny sociální pracovníce nijak nereagoval. Žalobce reagoval jen na slovní podnět své matky. Sociální pracovníce uvedla, že chování žalobce je v rozporu s diagnostikovanou lehkou mentální retardací. Žalobce při druhém domácím šetření seděl na lůžku se sklopenou hlavou tak, že mu nebylo vidět do obličeje a po celou dobu šetření se škrábal ve vlasech. Žalobce stejně jako v případě výše uvedeného domácího šetření nijak nereagoval na podněty sociální pracovníce.
5. Pokud žalobce v průběhu obou sociálních šetření v domácnosti nereagoval na pokyny sociální pracovníce, je otázkou, jak došlo ze strany sociální pracovníce ke zhodnocení, které základní životní potřeby žalobce zvládá a které nikoli. Nadto při sociálním šetření v domácnosti ze dne 3. 6. 2021 u některých základních životních potřeb, které byly uvedeny jako zvládnuté, sociální pracovníce neuvádí všechny aspekty zvládání základních životních potřeb dle přílohy č. 1 k vyhlášce č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (dále jen „vyhláška č. 505/2006 Sb.“). Např. u základní životní potřeby oblékání a obouvání není uvedeno, zda žalobce zvládá vybrat si oblečení a obutí přiměřené okolnostem. Tyto aspekty žalobce nezvládá, jak několikrát v průběhu rozhodování ve věci uváděno matkou a potvrzeno několika lékařskými posouzeními.
6. Posudkový lékař se při vypracování posudku ze dne 7. 6. 2021 s žalobcem osobně nesetkal, nemohl tedy posoudit, zda žalobce zvládá např. vybrat si oblečení a obutí přiměřené okolnostem. Podle opatrovnice (viz její sdělení dle rozsudku Městského soudu v Brně č. j. 121 P a Nc 375/2019, 24 P 149/2006–159, ze dne 22. 9. 2020) žalobce sám nic nezvládne, a to včetně hygieny, oblečení, jídla. Posudkový lékař se s touto skutečností nijak nevypořádal a převzal závěr ze sociálního šetření v domácnosti ze dne 3. 6. 2021, že žalobce základní životní potřebu oblékání a obouvání zvládá. Posudek ze dne 7. 6. 2021 je proto neúplný a nepřesvědčivý a měl být doplněn. Žalobce proto namítá, že prvostupňové rozhodnutí bylo vydáno na základě nedostatečně zjištěného skutkového stavu.
7. Ve vztahu k napadenému rozhodnutí žalobce namítá, že při jednání PK MPSV dne 2. 2. 2022 nebyl žalobce ani jeho opatrovník přítomen. Žalovaný se s námitkami žalobce dostatečně nevypořádal, neboť ve vztahu k jednotlivým (nezvládaným) základním životním potřebám se zabýval především tím, zda žalobce trpí nějakou fyzickou poruchou horních či dolních končetin nebo poruchou vizu, což by zabraňovalo zvládání základních životních potřeb v rozsahu např. uchopování. Žalovaný u posouzení jednotlivých základních životních potřeb uvedl, že taková fyzická porucha nebyla diagnostikována a že žalobce je z fyzického hlediska tyto potřeby schopen zvládat. Žalovaný rovněž pouze uvedl, že není definován těžký duševní intelekt, spokojil se se středně těžkou mentální retardací žalobce. V napadeném rozhodnutí neuvádí, co považuje za těžký duševní defekt a z jakého důvodu za takový defekt nepovažuje diagnostikovanou mentální retardaci žalobce.
8. Dle § 1 odst. 3 písm. b) a § 2 vyhlášky č. 505/2006 Sb. vyplývá, že při hodnocení schopnosti zvládat základní životní potřeby se musí posoudit, zda jsou duševní a mentální funkce žalobce dostatečné k pravidelnému zvládání základní životní potřeby a zda je žalobce schopen rozpoznat, provést a zkontrolovat správnost zvládnutí základní životní potřeby.

Žalovaný tuto povinnost toto vůbec nereflektoval a rovněž se nijak nevypořádal s tím, v jakém rozsahu duševní defekt žalobce zabraňuje ve zvládnání jednotlivých základních životních potřeb.

9. Ve vztahu k základní životní potřebě stravování žalobce namítl, že se žalovaný dostatečně nevypořádal s jeho neschopností rozdělit stravu na menší kousky a naservírovat ji. Pokud se žalobce stravuje vidličkou a lžící, je zřejmé, že při stravování nepoužívá příborový nůž, a nemá proto možnost si jídlo sám nakrájet. Těžko si lze představit, že by byl žalobce schopen nakrájet vepřové, hovězí nebo jiné maso pouze lžící nebo vidličkou. Nadto při sociálním šetření v domácnosti ze dne 3. 6. 2021 nebylo vůbec zjišťováno, zda žalobce zvládá nakrájet stravu, a přesto bylo konstatováno, že tuto základní životní potřebu žalobce zvládá.
10. Argument žalovaného, že znečištění při stravě nelze posudkově hodnotit, nemůže být samo o sobě považováno za zvládnutí základní životní potřeby stravování. K tomu žalobce odkázal na obsah § 1 odst. 4 vyhlášky č. 505/2006 Sb. Značné ušpinění při konzumaci stravy nelze považovat za zvládnutí základní životní potřeby stravování, protože to neodpovídá přijatelnému standardu. Není běžné ani obvyklé, aby se průměrně inteligentní fyzická osoba při konzumaci běžného jídla značně ušpinila. Pokud se žalovaný nezabýval ušpiněním žalobce při konzumaci stravy, je napadené rozhodnutí nepřesvědčivé a neúplné. Závěr o neuznání této základní životní potřeby je nepodložený a na základě dosud zjištěného skutkového stavu nesprávný. Zejména s ohledem na to, že stav žalobce je stálý a neměnný.
11. Ve vztahu k základní životní potřebě oblékání a obouvání žalobce namítl nesprávnost argumentu žalovaného, že se schopnost zvládnání této potřeby posuzuje pouze v prostředí domova. Právní úprava nikde neuvádí, že by bylo dostatečné, aby se posuzovaná osoba dokázala obléci pro pobyt uvnitř a že by oblečení a obutí pro pobyt venku nebylo relevantní. Jak je uvedeno v dokumentu Instrukce náměstkyně pro řízení sekce sociálně pojistných systémů č. 15/2016 ze dne 9. 8. 2016 (dále jen „Instrukce žalovaného“), za neschopnost oblékání a obouvání lze pokládat stav, kdy osoba není schopna řádného výběru oblečení a obuvi (přiměřené situaci nebo počasí), navlékání, svlékání, nazouvání a vyzouvání ani za použití různých pomůcek. Sám žalovaný tedy v Instrukci připouští, že je nutné posuzovat schopnost výběru oblečení pro pobyt venku s ohledem na teplotu, srážky a povětrnostní vlivy.
12. Rovněž tvrzení žalovaného, že pro pobyt doma lze užít jednoduché ošacení bez knoflíků a zipů a obuv používat nazouvací, nelze považovat za souladné s vyhláškou č. 505/2006 Sb. a aktuální rozhodovací praxí soudů (viz rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 24. 3. 2022, č. j. 58 Ad 15/2021-27). Jelikož žalovaný zkoumal schopnost oblékání žalobce pro pobyt uvnitř, je zřejmé, že nijak nezkoumal schopnost žalobce správně vrstvit oblečení, což by dle Instrukce předmětem zkoumání být mělo. S tím souvisí i neschopnost žalobce vhodně vybrat sezónní oblečení, což rovněž zkoumáno nebylo.
13. Žalobce není schopen sám se obléci do oděvu, který je třeba zapnout, nebo obout do obuvi, která není výhradně nazouvací. Není schopen si vybrat oblečení adekvátní podle počasí (je schopen v zimě vyjít ven pouze v tričku, a naopak v létě zvolit na oblečení teplý svetr). Žalobce proto potřebuje neustálou péči v oblasti oblékání a obouvání. Bez pomoci třetí osoby není schopen vybrat vhodné oblečení a obuv, není schopen si oblečení bez pomoci třetí osoby správně obléci a případně zapnout. Závěr o neuznání této základní životní potřeby je proto nepodložený a na základě dosud zjištěného skutkového stavu nesprávný.

14. Ve vztahu k základní životní potřebě tělesná hygiena se žalovaný dostatečně nezabýval tím, zda je žalobce schopen dodržovat tělesnou hygienu v obvyklé míře. Žalobci byla diagnostikována mentální retardace s IQ 36, což i dle Instrukce odpovídá schopnostem šestiletého dítěte. Je obecně známou skutečností, že děti ve věku 6 let musí být kontrolovány při dodržování tělesné hygieny a při některých jejích složkách je minimálně vhodné dětem ve větší míře pomoci. Žalobce je sice fyzicky schopen vykonávat tělesnou hygienu, ale není schopen ji vykonat sám bez dohledu a pomoci třetí osoby z toho důvodu, že nedokáže sám posoudit, zda tělesnou hygienu dodržuje ve společensky přiměřeném standardu. Dle Instrukce žalovaného je toto nutné posoudit.
15. Žalobce není schopen sám vyhodnotit, kdy je vhodné si vyčistit zuby nebo kdy je vhodné se umýt. Žalovaný se přitom omezil pouze na to, že fyzicky nebrání žalobci vykonávat tělesnou potřebu žádné tělesné postižení. Je však třeba přihlídnout k tomu, že s ohledem na mentální postižení žalobce je třeba zohlednit i další aspekty této základní životní potřeby; ty totiž žalobce sám nezvládá.
16. Ve vztahu k základní životní potřebě výkon fyziologické potřeby se žalovaný zaměřil na to, zda žalobce trpí fyzickou vadou, ale nezabýval se tím, zda mentální retardace žalobci neznemožňuje rozumově posoudit, že je nutné vždy při vyprazdňování použít toaletu a provést následnou očistu. Žalovaný se pouze spokojil s konstatováním, že není medicínský důvod, proč by žalobce tuto potřebu nezvládl. Žalovaný se nijak nevypořádal s námitkou žalobce, že se občas pomočuje a neudrží stolicí a je nutné neustále prát jeho oblečení.
17. Dle zpráv z hospitalizace je močení žalobce spontánní a stolice pravidelná. Na podkladě těchto zpráv však nelze učinit spolehlivý závěr o inkontinenci žalobce, jelikož by to vyžadovalo pozorování v dlouhodobém horizontu. Opatrovnice žalobce opakovaně uváděla, že problém s udržením stolice a moči je u žalobce občasný. Občasnost selhání přitom není možné považovat za stav zvládnutí této základní životní potřeby v přijatelném standardu. Žalobce občas není schopen vyhodnotit situaci, pomočuje se, není schopen udržet stolicí a včas se dostat na hygienické zařízení. V tomto ohledu tedy potřebuje neustálý dozor a neustálou péči spočívající v pravidelné kontrole a ověřování, zda nepotřebuje využít hygienické zařízení nebo zda nepotřebuje převléci do čistého oblečení.
18. Dle Instrukce žalovaného se mj. ověřuje, zda je osoba schopna včas používat WC (což žalobce občas není), provést očistu (což žalobce občas není) a používat hygienické pomůcky (což žalobce občas není). Přitom se hodnotí smyslové, mentální, duševní a tělesné schopnosti zvládat jednotlivé aktivity této základní životní potřeby. Žalovaný se omezil pouze na hodnocení tělesné schopnosti, nikoli na smyslovou, mentální a duševní schopnost.
19. Při šetření v domácnosti ze dne 3. 6. 2021 bylo sociální pracovníci uvedeno, že žalobce výkon fyziologické potřeby zvládá včas včetně očisty, odmítá nosit pleny. S ohledem na to, že žalobce při šetření v domácnosti nijak nereagoval na pokyny sociální pracovníce, je otázkou, na základě čeho sociální pracovníce vyhodnotila, že žalovaný tuto potřebu zvládá včetně očisty. Rovněž je závažné, že byl tento závěr učiněn i přes to, že bylo sociální pracovníci poznamenáno, že žalobce odmítá nosit pleny. Pokud by žalobce tuto potřebu zvládal, bylo by bezpředmětné, aby nosil pleny. Žalovaný však tyto skutečnosti nereflektoval, napadené rozhodnutí je tak neúplné a rozporné. Žalovaný se rovněž nezabýval tím, zda je žalobce schopen sám bez dopomoci třetí osoby provést očistu a vyměnit si absorpční pomůcky.
20. Dále žalobce namítl, že dle znaleckých posudků trpí duševní poruchou – středně těžkou mentální retardací, která není přechodná a je léčbou neovlivnitelná. Je tak nutno se

pozastavit nad tím, jak mohlo být uzavřeno, že se stav žalobce zlepšil. Žalovaný nevysvětlil, jak mohlo dojít ke zlepšení duševního stavu žalovaného a jak se toto zlepšení promítlo do zvládání jednotlivých základních životních potřeb. Žalovaný se rovněž nijak nevypořádal s tím, že v psychiatrické nemocnici Brno, kde byl žalobce v ústavní péči od 2. 11. 2018 do 9. 11. 2018, bylo bez bližšího zdůvodnění diagnostikováno, že žalobce trpí lehkou mentální retardací, ačkoliv předcházejícími znaleckými posudky byla žalobci diagnostikována středně těžká mentální retardace s uvedením, že se jedná o poruchu, které není přechodná a je léčbou neovlivnitelná. Je přitom zřejmé, že úroveň duševní poruchy žalobce byla při rozhodování o tom, které základní životní potřeby žalobce zvládá, stěžejní.

21. Z uvedených důvodů žalobce navrhl, aby bylo napadené rozhodnutí i jemu předcházející prvostupňové rozhodnutí zrušeno.

III. Vyjádření žalovaného a replika žalobce

22. Žalovaný ve vyjádření k žalobě uvedl, že PK MPSV ve svém posudku hodnotila stav žalobce komplexně, a to též s přihlédnutím k jeho mentálním schopnostem spojeným s diagnózou středně těžké mentální retardace. PK MPSV při stanovení a hodnocení diagnózy žalobce vycházela ze všech doložených lékařských zpráv. Objektivizovaný zdravotní stav žalobce pak PK MPSV dala do souvislosti se zákonnými podmínkami nároku na příspěvek na péči. Nárok žalobce byl tedy ze strany PK MPSV posouzen řádně.
23. Splnění podmínek nároku na příspěvek na péči nelze dovodit ze závěrů posudku vypracovaného v rámci řízení o omezení svéprávnosti žalobce, a tím méně ze samotných tvrzení uvedených žalobcem v takovém řízení. Omezení svéprávnosti a podmínky pro přiznání nároku na dávku jsou upraveny odlišnými předpisy, a tedy i závěrečné rozhodnutí se řídí odlišnými kritérii.
24. K neschopnosti zvládat potřeby stravování, tělesná hygiena a výkon fyziologické potřeby může dojít pouze při anatomickém deficitu (ztráta úchopové schopnosti obou rukou, nevidomost apod.) nebo těžkých duševních poruchách, spojených se sociální dezintegrací. S ohledem na to, že u žalobce není dána související diagnóza, posoudila PK MPSV zvládání namítaných potřeb řádně. Rozlišení těžkého a středně těžkého defektu v souvislosti s těžkou, resp. středně těžkou mentální retardací vyplývá už z gramatického výkladu pojmu; tj. případnou absenci tohoto vysvětlení nelze považovat za vadu posudku PK MPSV.
25. Primárním úkolem sociálního šetření je zjišťování poznatků o situaci žadatele v jeho přirozeném prostředí, přičemž už jen s ohledem na charakter a počet aktivit uvedených ve vyhlášce není z principu možné či vhodné posuzovanou osobu „zkoušet“, zda všechny vybrané aktivity zvládá. Pro hodnocení zvládání aktivit je pak validní především zdravotní stav objektivizovaný na základě lékařských zpráv, případně vyšetření ze strany posudkové komise, pokud má za to, že podklady pro posouzení zdravotního stavu nejsou dostatečné. Pokud potíže při výkonu aktivit popisované posuzovanou či pečující osobou nemají medicínský korelát, nelze takové aktivity uznat za nezvládané z hlediska nároku na příspěvek na péči.
26. Účast posuzované osoby na jednání PK MPSV není náležitostí příslušného jednání a posouzení zdravotního stavu, což potvrzuje i judikatura správních soudů. V případě žalobce PK MPSV vycházela mj. z aktuální zdravotnické dokumentace praktického lékaře, zdravotnické dokumentace psychiatrické nemocnice a sociálních šetření. Mezi podklady nebyl rozpor, který by vyžadoval účast žalobce na jednání PK MPSV, tj. její postup byl v

případě žalobce řádný. Posudek PK MPSV žalovaný při vyhodnocení nároku žalobce vyhodnotil po stránce úplnosti, přesvědčivosti, přezkoumatelnosti a bezrozpornosti, a vyhodnotil, že posudek uvedenému dostál. Žalovanému nebyly doloženy skutečnosti, které by rozporovaly posudkový závěr.

27. Žalobce v replice uvedl, že zdravotní stav žalobce nebyl hodnocen komplexně. Nad rámec již uvedených žalobních tvrzení uvedl, že při hodnocení schopnosti zvládat základní životní potřebu se musí posoudit i to, zda jsou duševní a mentální funkce posuzovaného dostatečné k pravidelnému zvládnutí této potřeby a zda je posuzovaný schopen rozpoznat, provést a zkontrolovat správnost jejího zvládnutí. Žalovaný se nevypořádal s tím, v jakém rozsahu duševní defekt žalobci zabraňuje zvládnutí jednotlivých základních životních potřeb.
28. Žalobce netvrdí, že by splnění podmínek nároku na příspěvek na péči mělo být dovozeno ze závěrů posudku vypracovaného v rámci řízení o omezení jeho svéprávnosti. Z napadeného rozhodnutí není zřejmé, jak mohlo dojít ke zlepšení duševního stavu žalobce a jak se toto zlepšení promítlo do zvládnutí jednotlivých základních životních potřeb oproti dosavadnímu stavu. Žalovaný se rovněž nijak nevypořádal s tím, že v psychiatrické nemocnici Brno, v níž byl žalobce v ústavní péči od 2. 11. 2018 do 9. 11. 2018, bylo bez bližšího zdůvodnění diagnostikováno, že žalobce trpí lehkou mentální retardací.
29. Žalobce trvá na nesprávnosti závěru žalovaného, že k neschopnosti zvládat potřeby stravování, tělesné hygieny a výkonu fyziologické potřeby může dojít pouze při anatomickém deficitu nebo těžkých duševních poruchách.
30. Co se týká sociálního šetření, jeho účelem má být zjištění, které základní životní potřeby žalobce zvládá a které nikoli. K tomu v tomto případě nedošlo (byť je zde uvedeno, které základní životní potřeby žalobce zvládá) a žalovaný přesto závěry ze sociálních šetření podložil závěry napadeného rozhodnutí. Rozhodnutí správních orgánů tak byla založena na podkladech, které neodpovídají skutečnosti.
31. Žalobce nesouhlasí s tím, že by při sociálním šetření neměly být zkoumány všechny aspekty jednotlivých základních životních potřeb. Jednotlivé aspekty totiž jasně definují rozsah činností, které musí posuzovaný zvládat, aby bylo možné uzavřít, že je posuzovaný schopen základní životní potřebu zvládat. Ve věci nebylo zvládnutí jednotlivých aspektů řádně zkoumáno. Nadto, jednotlivé důkazy o zvládnutí základních životních potřeb jsou ve vzájemném rozporu a žalovaný tento rozpor nijak nerefletoval. Jednalo se rovněž o důvod, pro který bylo na místě, aby ze strany PK MPSV došlo k osobnímu vyšetření žalobce.

IV. Posouzení věci krajským soudem

32. Krajský soud přezkoumal napadené rozhodnutí v mezích uplatněných žalobních bodů, ověřil přitom, zda rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti, a vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodnutí žalovaného [§ 75 odst. 1, 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „s. ř. s.]. Ve věci rozhodl bez jednání, neboť s tímto postupem účastníci řízení souhlasili (§ 51 odst. 1 s. ř. s.) a soud zároveň shledal, že zde jsou důvody pro postup podle § 76 odst. 1 s. ř. s.
33. Žaloba je důvodná.
34. Právní úprava poskytování příspěvku na péči je obsažena v zákoně o sociálních službách a vyhlášce č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (dále jen „vyhláška“). Pro účely poskytování příspěvku na péči jsou rozlišovány

čtyři stupně závislosti, přičemž kritériem pro hodnocení míry závislosti oprávněné osoby na pomoci jiné osoby, a tedy i pro zařazení do jednotlivých kategorií, je posuzováno zvládání deseti základních životních potřeb vymezených v § 9 odst. 1 zákona o sociálních službách. Jedná se o následující potřeby: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity a péče o domácnost.

35. Podle § 8 odst. 2 zákona o sociálních službách se osoba starší 18 let věku považuje za závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I (lehká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat tři nebo čtyři základní životní potřeby, ve stupni II (středně těžká závislost), jestliže není schopna zvládat pět nebo šest základních životních potřeb, ve stupni III (těžká závislost) pro neschopnost zvládat sedm nebo osm základních životních potřeb a ve stupni IV (úplná závislost), jestliže není schopna zvládat devět nebo deset těchto potřeb.
36. Obsahové vymezení jednotlivých životních potřeb stanoví vyhláška v příloze č. 1. Přitom platí, že pokud není osoba schopna z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu zvládat alespoň jednu z aktivit, která je pro schopnost zvládat základní životní potřebu vymezena v příloze č. 1 vyhlášky, není schopna základní životní potřebu zvládat, a to bez ohledu na příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu (§ 2a vyhlášky).
37. Podle § 1 odst. 4 vyhlášky se za neschopnost zvládání základní životní potřeby považuje stav, kdy porucha funkčních schopností dosahuje úrovně úplné poruchy nebo poruchy těžké, kdy i přes využívání zachovaných potenciálů a kompetencí fyzické osoby a využívání běžně dostupných pomůcek, prostředků, předmětů denní potřeby nebo vybavení domácnosti, veřejných prostor nebo s využitím zdravotnického prostředku nelze zvládnout životní potřebu v přijatelném standardu. Za přijatelný standard se přitom považuje zvládání základní životní potřeby v kvalitě a způsobem, který je běžný a obvyklý, a který umožňuje, aby tato potřeba byla zvládnuta bez každodenní pomoci jiné osoby.
38. Podle § 25 odst. 3 zákona o sociálních službách vychází okresní správa sociálního zabezpečení ze zdravotního stavu osoby doloženého nálezem vydaným poskytovatelem zdravotních služeb, z výsledku sociálního šetření a zjištění potřeb osoby, popřípadě z výsledků funkčních vyšetření a z výsledku vlastního vyšetření posuzujícího lékaře.
39. V řízení o přiznání příspěvku na péči je stěžejním důkazem odborný posudek zdravotního stavu a závislosti na pomoci jiné osoby. Povahou takového posudku, jakož i na něj kladenými požadavky, se již opakovaně ve své rozhodovací činnosti zabýval Nejvyšší správní soud, který dovedl, že „se jedná sice o tzv. povinný důkaz, nicméně nikoliv o závazné stanovisko či závazný podklad rozhodnutí. Posudek podléhá hodnocení správního orgánu, jeho správnost není nikterak presumována. Ačkoliv odborné lékařské závěry posudku nepodléhají hodnocení správních orgánů, neboť k tomu nemají správní orgány odborné lékařské znalosti, nezabývá je to povinností hodnotit provedené důkazy ve správním řízení, a tudíž i správnost posudku z hlediska jeho úplnosti a přesvědčivosti“ (viz např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 3. 2010, č. j. 6 Ads 143/2009-60, či ze dne 22. 10. 2009, č. j. 3 Ads 48/2009-104).
40. Při posuzování stupně závislosti je třeba vycházet z posudkových kritérií obsažených v ustanovení § 1 až § 2c vyhlášky. Pokud z podkladů lékařského posudku vyplývá, že posuzovaný některou z aktivit nutných pro celkové zvládnutí určité životní potřeby sám a bez pomoci jiné osoby nezvládá, a orgány lékařské posudkové služby přesto takovou

základní životní potřebu považují za zvládanou, je jejich povinností tento závěr dostatečně a přesvědčivě odůvodnit (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 4. 2014, č. j. 3 Ads 50/2013–32).

41. Obecně platí, že dochází-li ke změně (snížení) či odnětí určité dávky, v odůvodnění rozhodnutí správního orgánu musí být vysvětleno, proč příjemce dávky již nesplňuje podmínky, na základě kterých mu byla dávka přiznána (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 5. 2009, čj. 4 Ads 14/2009-37). Napadené rozhodnutí, resp. posudkové hodnocení, na jehož podkladě je rozhodnutí o snížení příspěvku na péči vydáno, musí obsahovat přesvědčivé odůvodnění, co se při porovnání s obdobím, kdy byla odnímaná dávka přiznána, ve zdravotním stavu posuzované osoby přesně změnilo, jinak řečeno, určit a objasnit důvod či příčinu změny stupně závislosti případně odnětí příspěvku na péči. Je tedy nutno přesvědčivě odůvodnit, v čem spočívá zlepšení zdravotního stavu posuzované osoby při porovnání s obdobím, kdy odnímaná dávka byla přiznána či naposledy ponechána, případně zda odnímaná dávka nebyla přiznána na základě posudkového omylu. Aby byly posudkové závěry přesvědčivé, musí být důvody změny ve zvládnutí jednotlivých základních životních potřeb zcela konkrétně a jednoznačně vysvětleny, neboť jen tak může soud získat potřebný skutkový základ pro správné právní posouzení věci.
42. Prizmatem uvedených požadavků právní úpravy a ustálené judikatury soud přistoupil k přezkumu napadeného rozhodnutí. Dospěl přitom k závěru, že jeho primárním stěžejním nedostatkem je absence důvodů, pro které mělo v případě žalobce dojít ke změně ve zvládnutí jednotlivých základních životních potřeb. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí je zřejmé, že žalobci byl v minulosti přiznán příspěvek na péči ve výši 12 800 Kč, byl tedy uznán závislým ve stupni III, což je těžká závislost, u níž posuzovaná osoba podle § 8 odst. 2 písm. c) zákona o sociálních službách nezvládá sedm nebo osm základních životních potřeb. Jak vyplývá ze správního spisu, důvodem k zahájení správního řízení ve věci opakovaného posouzení nároku na dávku u žalobce byla skutečnost, že ke dni 27. 5. 2021 došlo k ukončení platnosti lékařského posudku. Tento posudek ani rozhodnutí, jímž byl žalobci pro těžkou závislost příspěvek na péči přiznán, není ve správním spise založen. Jeho závěry nejsou obsaženy ani v napadeném rozhodnutí, není tedy vůbec zřejmé, v jakých ohledech, resp. u jakých základních životních potřeb mělo dojít u žalobce ke zlepšení. Ze skutečnosti, že dosavadní posudek pozbyl platnosti, nelze samozřejmě jakkoli usuzovat na to, že by se zdravotní stav žalobce změnil, resp. zlepšil.
43. Žalovaný tuto námitku žalobce v odůvodnění napadeného rozhodnutí několikrát zmínil, ani jednou se s ní však uspokojivě nevypořádal, pouze zopakoval závěry posudkového hodnocení PK MPSV, že pro to, aby žalobce nezvládal jiné než uznané základní životní potřeby, nebyl shledán medicínský podklad. Z takového vypořádání však není patrné, v jakých ohledech u žalobce došlo ke zlepšení. Žalovaný postupoval, jako by byl žalobce z hlediska příspěvku na péči posuzován poprvé, což však neodpovídá skutečnosti. Již z tohoto hlediska nemůže napadené rozhodnutí obstát, neboť ani k uplatněným odvolacím námitkám z něj nejsou zřejmé dostatečné důvody k závěru, že žalobce je nyní schopen zvládat více základních životních potřeb než dříve. A to zvláště s ohledem na jeho zdravotní postižení.
44. Jak je uvedeno v posudkových hodnoceních, z nichž správní orgány v této věci vyšly, u žalobce je hlavní příčinou dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu mentální retardace, přičemž se jedná o postižení trvalého charakteru, léčbou neovlivnitelné (v rámci vyšetření v roce 2008 bylo žalobci naměřeno IQ 36). Posudková lékařka MSSZ Brno – město

vyhodnotila toto postižení jako kolísavé (od lehkého po středně těžké) s tím, že vzhledem k získaným návykům a stupni mentální retardace je po medicínské stránce schopen sebesycení, je schopen zvládnout oblékání, hygienu i výkon fyziologické potřeby. Lékařka dále uvedla, že sebeobslužnost a její udržení závisí i od prostředí a motivace posuzovaného (v době, kdy žalobce docházel do školních vzdělávacích zařízení tyto činnosti zvládal, v pozdějším období je již jeho matkou, resp. opatrovníci opakovaně poukazováno na jejich nezvládání).

45. Jako nezvládané byly určeny základní životní potřeby orientace, komunikace, péče o zdraví, osobní aktivity a péče o domácnost. To potvrdila i PK MPSV, která pro nezvládání ostatních základních životních potřeb neshledala objektivní medicínský podklad. Otázkou je, zda důvody pro tento závěr, který přejal žalovaný do odůvodnění napadeného rozhodnutí, ob stojí z hlediska požadavků kladených na jeho úplnost a přesvědčivost. A to s ohledem na žalobní námitky, jimiž bylo (stejně jako v odvolání) zpochybněno nezvládání základních životních potřeb stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena a výkon fyziologické potřeby.
46. Nutno uvést, že za relevantní vodítko pro přezkum těchto otázek lze považovat žalobcem poukazovanou Instrukci náměstkyně pro řízení sekce sociálně pojistných systémů č. 15/2016 MPSV, účinné od 1. 9. 2016, jejímž obsahem je metodika posuzování zdravotního stavu právě pro účely zákona o sociálních službách (Posuzování stupně závislosti pro účely příspěvku na péči), dále též jen „Instrukce“. Tato (zveřejněná) metodika je určena pro posudkové komise MPSV a lékařskou posudkovou službu žalované. Je tak na místě předpokládat, že posouzení závislosti pro účely příspěvku na péči by mělo být s touto metodikou v souladu.

K základní životní potřebě stravování

47. Podle přílohy č. 1 vyhlášky se za schopnost zvládat tuto základní životní potřebu považuje stav, kdy je osoba schopna 1. vybrat si ke konzumaci hotový nápoj a potraviny, 2. nalít nápoj, 3. rozdělit stravu na menší kousky a naservírovat ji, 4. najíst se a napít, 5. dodržovat stanovený dietní režim, 6. konzumovat stravu v obvyklém denním režimu, 7. přemístit nápoj a stravu na místo konzumace.
48. Dle závěrů sociálního šetření ze dne 6. 5. 2021 a 3. 6. 2021 žalobce základní životní potřebu stravování „Zvládá. Nápoj si nalije a přenes, stravu si nakrájí, nají se příborem a napije se z hrnku“. Žalovaný pak na základě posudkového hodnocení PK MPSV k této potřebě uvedl, že ji žalobce „zvládá samostatně, stravuje se i pije samostatně, motorika horních končetin není neurologicky těžce narušena, svalová síla je přiměřená, není dokumentováno oboustranné těžké postižení úchopové funkce, těžký oboustranný deficit vizu či těžký duševní defekt. Znečištění při stravě nelze posudkově hodnotit. Stravuje se vidličkou i lžící. Netrpí malnutricí, není sondován. Není předepsána rozsáhlá dietní strava náročná na přípravu (...). V doložené zprávě z praktické školy byl schopen si dokonce základní teplé jídlo přichystat samostatně.“
49. Námitky žalobce v rámci této základní životní potřeby míří do „kvality“ jejího zvládání ve vztahu k aktivitám ad 3 a 4. Není namítáno, že by žalobce neměl náhled na stravovací a pitný režim, resp. potřebu jeho dodržování. Z hlediska fyzických dispozic není žalobce v žádném podstatném směru omezen. Skutečnost, že žalobce v rámci stravování nepoužívá příborový nůž není na překážku pro přijetí závěru, že zvládá aktivitu ad 3; k rozdělení stravy na menší kousky není vždy zapotřebí nože. Ostatně i žalobcem odkazovaná „Instrukce“ uvádí, že za přijatelný standard lze považovat např. konzumaci teplého jídla lžící.

50. Skutečnost, že při sociálním šetření není možné (ať již z jakýchkoli důvodů) zkontrolovat zvládání všech aspektů základních životních potřeb, nemusí být překážkou k tomu, aby jejich (ne)zvládání mohlo být hodnoceno na základě jiných podkladů. Takové dostatečné podklady však musí mít správní orgán, resp. posudkový orgán k dispozici, což v daném případě splněno nebylo. Na základě sociálního šetření (žalobce na sociální pracovníci vůbec nereagoval, sociální pracovníce vyšla z výpovědi matky) vyvstaly podle soudu vyvstaly pochybnosti o tom, zda žalobce základní životní potřebu stravování v přijatelném standardu zvládá (nutno poznamenat, že PK MPSV závěry sociálního šetření, že žalobce si stravu nakrájí a nají se příborem, ani nepřijala...aniž by žalobce viděla, konstatovala, že žalobce se stravuje vidličkou a lžící).
51. Mentální retardace žalobce byla stanovena na dolní hranici středně těžkého postižení. Dle Instrukce je střední mentální retardace vymezena rozmezím hodnot IQ 35–49 (s. 12), což se u dospělých srovnává s mentálním věkem cca 6–9 let. Je na jedné straně pravdou, že šestileté dítě se zpravidla dokáže najíst a napít v přijatelném standardu samo, byť může být dána potřeba občasného připomenutí či kontroly. Ve prospěch „zvládání“ svědčí i zjištění, že k mentální retardaci žalobce nepřistupují žádná další znevýhodnění (např. významnější komorbiditativní či specifický dietní režim). Na druhé straně, v případě žalobce soud nepovažuje závěr žalovaného o tom, že žalobce se zvládne stravovat v obvyklém/požadovaném standardu, za přesvědčivý. Důvodem je podle soudu nesprávná argumentace PK MPSV, resp. žalovaného, že znečištění při stravě nelze (vůbec) posudkově hodnotit. Pokud se žalobce dokáže najíst tak, že se přitom vždy značně ušpiní (jak tvrdila jeho opatrovnice v průběhu správního řízení), nejedná se o přijatelný standard. Není totiž běžné ani obvyklé, že by se zdravá osoba ve věku žalobce u jídla vždy značně ušpinila.
52. Při hodnocení schopnosti zvládat základní životní potřebu se posuzuje, zda je fyzická osoba schopna rozpoznat, provést a zkontrolovat *správnost zvládnutí* základní životní potřeby (§ 2 odst. 1 vyhlášky). V případě mentální retardace, zvláště jedná-li se o střední mentální retardace (dle IQ na spodní hranici rozmezí), je třeba vzít v úvahu též vliv prostředí, výchovy, vzdělávání atd. Tento vliv je přitom třeba posuzovat ke dni vydání rozhodnutí. Pokud žalovaný, resp. posudková hodnocení odkazují na hodnocení žalobce z doby, kdy ještě navštěvoval školské zařízení (praktickou školu), tj. před více než deseti lety, nelze taková zjištění brát automaticky za směrodatná pro závěr a aktuální schopnosti žalobce zvládat jednotlivé základní životní potřeby. Ve vztahu ke správnosti zvládání schopnosti žalobce najíst se v přijatelném standardu proto nelze napadené rozhodnutí považovat za dostatečně skutkově podložené a s ohledem na postižení žalobce za dostatečně odůvodněné.

K základní životní potřebě oblékání a obouvání

53. Podle přílohy č. 1 vyhlášky se za schopnost zvládat tuto základní životní potřebu považuje stav, kdy je osoba schopna 1. vybrat si oblečení a obutí přiměřené okolnostem, 2. rozeznat rub a líc oblečení a správně je vrstvit, 3. oblékat se a obouvat se, 4. svlékat se a zouvat se, 5. manipulovat s oblečením v souvislosti s denním režimem.
54. V záznamu o sociálním šetření ze dne 6. 5. 2021 a 3. 6. 2021 je ke schopnosti žalobce zvládat základní životní potřebu oblékání a obouvání pouze stručně uvedeno, že se zvládá obléct a obout. Žalovaný na základě posudkového hodnocení PK MPSV k této potřebě uvedl, že ji žalobce „zvládá samostatně s facilitátory. Není přítomná těžká funkční končetinová porucha, ani těžký mentální deficit, oboustranný těžký deficit vizu, pro který by musela být poskytována mimořádná péče. Dohled nad výběrem vhodného sezónního oblečení nelze zohlednit, hodnotí se

oblékání a obutí pro pobyt v přirozeném prostředí domova. ...není posudkově významné, že si posuzovaný neumí zavazovat tkaničky...“

55. Soud spatřuje nedostatky v odůvodnění napadeného rozhodnutí, pokud byla ze strany PK MPSV, resp. žalovaného, pominuta absence schopnosti žalobce vybrat si oblečení přiměřené okolnostem, rozeznat rub a líc oblečení a správně je vrstvit a manipulovat s oblečením v souvislosti s denním režimem. Zvládání těchto aktivity nevyžaduje pouze fyzické, ale též psychické zapojení posuzované osoby. Je přitom nesprávný předpoklad žalovaného, že by aktivity vymezené v rámci základní životní potřeby oblékání a obouvání právní úpravou byly omezeny jen na pobyt v domácím prostředí. Schopnost výběru vhodného oblečení se týká různých přiměřených okolností. Takovou okolností je například i samotný pobyt venku, který se uskutečňuje v každém ročním období, čemuž je třeba přizpůsobit též oděv a obutí.
56. Jak bylo namítáno v žalobě, i dle Instrukce (s. 19) se za neschopnost oblékání a obouvání považuje stav, *kdy osoba není schopna řádného výběru oblečení a obuvi (přiměřené situaci nebo počasí)*... Žalobce je osobou se středně těžkou mentální retardací, na spodní hranici stanoveného rozmezí, přičemž právě u těchto osob může k neschopnosti zvládat oblékání a obouvání docházet. Z napadeného rozhodnutí (ani z jiných ve správním spise založených podkladů, na nichž je založeno) není zřejmé, zda je žalobce schopen v přijatelném standardu, bez každodenní pomoci či dohledu třetí osoby, zvládat všechny aktivity vymezené v rámci základní životní potřeby oblékání a obouvání, tj. též aktivity vymezené pod body 1, 2. a 5, aby bylo možno přijmout závěr o celkovém zvládnutí této základní životní potřeby. V tomto ohledu tedy napadené rozhodnutí trpí vadou nepřezkoumatelnosti.

K základní životní potřebě tělesná hygiena

57. Podle přílohy č. 1 vyhlášky se za schopnost zvládat tuto základní životní potřebu považuje stav, kdy osoba je schopna 1. použít hygienické zařízení, 2. dodržovat tělesnou hygienu, mýt si a osušovat si jednotlivé části těla, 3. provádět celkovou hygienu, 4. česat se, provádět ústní hygienu, holit se.
58. V záznamu o sociálním šetření ze dne 6. 5. 2021 a 3. 6. 2021 je ke schopnosti žalobce zvládat základní životní potřebu oblékání a obouvání uvedeno, že se zvládne omýt a osušit, včetně holení a mytí zubů. Žalovaný na základě posudkového hodnocení PK MPSV k této potřebě uvedl, že ji žalobce *zvládá ve svém tempu samostatně. Není přítomná těžká funkční porucha úchopové funkce (pro kterou by neudržel holící strojek, sprchovou hlavici), těžké rozsahové postižení v kloubech horních končetin, oboustranný těžký deficit vizu či těžký duševní intelekt, který by provádění základní hygieny zabráňoval... Upozornění na dodržení hygieny není těžkým selháváním výkonných funkcí u posuzovaného, pro kterou by mohla být základní životní potřeba uznána.*
59. V případě této potřeby není soud s ohledem na diagnózu žalobce přesvědčen o tom, že žalobce jednotlivé aktivity této základní životní potřeby zvládá v obvyklém, resp. přijatelném standardu. Není zpochybňována skutečnost, že žalobce hygienu zvládne „fyzicky“, problém je s jejím dodržováním v přijatelném standardu. Z napadeného rozhodnutí není zřejmé, jak žalovaný vyhodnotil odvolací námitku, že matka musí žalobci čistit zuby, a že se žalobce nezvládne holit. Nejde totiž pouze o občasné upozornění na dodržení hygieny, ale též o každodenní pomoc s jejím zvládáním v přijatelném standardu. Žalobě lze přisvědčit v tom, že dodržování tělesné hygieny musí být u dětí ve věku 6 let (což je zhruba věk, jemuž odpovídají duševní schopnosti žalobce) každodenně dohlíženo, v případě čištění zubů je

třeba pravidelná dopomoc, přičemž lze předpokládat, že obdobně tomu tak je (u dospělých) i při holení. Nejde jen o schopnost kartáček či holicí strojek fyzicky používat, ale též o schopnost rozpoznat, zda jsou tyto nástroje/přístroje pro každodenní hygienu užívány v požadovaném kvalitativním i kvantitativním přiměřeném standardu. Takové posouzení v napadeném rozhodnutí chybí.

60. Nutno připomenout, že pro nezvládání základní životní potřeby v případě osob starších 18 let se vyžaduje nejen každodenní pomoc či péče, ale též dohled jiné fyzické osoby. Podle Instrukce (s. 6) se každodenním dohledem rozumí *„forma podpory, kdy osoba se zdravotním postižením (klient) realizuje ZŽP/jednotlivé každodenní aktivity pouze za přítomnosti jiné fyzické osoby, která klienta vede, motivuje a kontroluje. Tato kontrola je specifická forma dohledu, kdy pečující osoba nemusí být přítomna po celou dobu provádění jednotlivých aktivit, ale pouze v určité fázi nebo na konci aktivity. Dohled se tedy poskytuje formou asistence jako pasivní podpora směřující ke zvládnutí ZŽP osoby se zdravotním postižením, která má částečně zachované schopnosti k jejich zvládnutí.“* Z napadeného rozhodnutí (ani z podkladů, na nichž je založeno) přesvědčivě nevyplyvá, zda zdravotní postižení žalobce vyžaduje každodenní dohled nad prováděním jednotlivých aktivit (zejména aktivity 2. a 4.) v rámci základní životní potřeby tělesná hygiena a v tomto ohledu se dostatečně nevypořádává s odvolacími námitkami žalobce.
61. Osoba s mentální retardací na spodní hranici vymezeného pásma rozpoznat, zda a kdy je vhodné se umýt, vyčistit si zuby či použít holicí strojek. Za dostatečné nelze považovat zdůvodnění, že žalobce netrpí těžkým duševním defektem (zde je uznání nezvládání této základní životní potřeby automatické, srov. s. 13 Instrukce), a to zejména s přihlédnutím k tomu, že úroveň intelektových schopností žalobce se dle zjištěné hodnoty IQ těžké mentální retardaci blíží.

K základní životní potřebě výkon fyziologické potřeby

62. Podle přílohy č. 1 vyhlášky se za schopnost zvládat tuto základní životní potřebu považuje stav, kdy osoba je schopna včas používat WC, 2. zaujmout vhodnou polohu, 3. vyprázdnit se, 4. provést očistu, 5. používat hygienické pomůcky.
63. V záznamu o sociálním šetření ze dne 6. 5. 2021 a 3. 6. 2021 je ke schopnosti žalobce zvládat základní životní potřebu výkon fyziologické potřeby uvedeno, že očistu zvládá, zároveň je zde však ručně připsáno, že „odmítá nosit pleny“. Žalovaný na základě posudkového hodnocení PK MPSV k této potřebě uvedl, že *„posuzovaný není trvale inkontinentní, nepoužívá každodenně pro těžkou funkční vadu pánevního dna absorpční pomůcky. Není medicínský důvod, proč by nezvládl jednotlivé úkony vykonat samostatně. Občasné selhání je posudkově nevýznamné“*.
64. Závěr žalovaného o tom, že žalobce výkon fyziologické potřeby žádá v obvyklém/požadovaném standardu, je nepřesvědčivý. V rámci sociálního šetření sice bylo konstatováno zvládání očisty, zároveň je zde však poněkud matoucí zmínka o tom, že žalobce odmítá nosit pleny (v rámci tohoto šetření však žalobce na sociální pracovníci vůbec nereagoval, na otázky odpovídala jen matka). Ta však v rámci odvolacího řízení namítala, že žalobce se občas pomočuje, neudrží stolicí a je nutné neustále prát jeho oblečení, což závěr o zvládání očisty a neexistenci inkontinence zpochybňuje.
65. Soud se ztotožňuje s žalobní argumentací, že zprávy z hospitalizace žalobce, na něž bylo v rámci posudkového hodnocení poukazováno, nepředstavují podklad, na němž by bylo

možné založit spolehlivý závěr o zvládnání této základní životní potřeby v přijatelném standardu, tj. v kvalitě a způsobem, který je běžný, obvyklý a akceptovatelný. Ani podle soudu není běžné či obvyklé, že by se zdravá osoba ve věku žalobce občas pomočovala a občas neudržela stolicí. Pokud to žalobce skutečně dělá, což však nelze mít za bezpečně prokázané, nelze tuto základní životní potřebu uznat za zvládanou.

66. Ve vztahu ke zvládnání očisty je rovněž nutno s ohledem na zdravotní postižení žalobce obdobně jako v případě dodržování tělesné hygieny poukázat na to, že potřebuje-li osoba každodenní dohled nad zvládnáním některé z aktivit základní životní potřeby (byť i pouze v jejím závěru), nelze hovořit o jejím zvládnání v přijatelném standardu. Potřeba pravidelné kontroly a ověřování toho, zda žalobce očistu zvládl či zda nepotřebuje převléci do čistého oblečení, naplňuje definici každodenního dohledu. Jakkoli obecně může být u osoby trpící středně těžkou mentální retardací pravidlem zvládnání základní životní potřeby výkon fyziologické potřeby, v případě IQ blížícímu se dolní hranici vymezeného rozmezí jsou dopady z hlediska péče nebo pomoci významnější (s. 12 Instrukce). Žalovaný se dostatečně nezabýval tím, zda je žalobce schopen zkontrolovat *správnost zvládnutí* této základní životní potřeby.

K dalším námitkám

67. K dalším námitkám žalobce lze uvést, že závěr o lehké mentální retardaci nebyl ze strany PK MPSV přejat, komise vyšla z diagnózy středně těžké mentální retardace. V této souvislosti je však nutno poznamenat, že dle posudkového hodnocení bylo komplexnější psychiatrické vyšetření žalobce (se stanovením pásma mentální retardace) zřejmě provedeno ve 20 letech (v době vydání napadeného rozhodnutí bylo žalobci 24 let). Zákon o sociálních službách nevyžaduje, aby posudkový lékař posuzovanou osobu v každém případě osobně vyšetřil. Nicméně Nejvyšší správní soud setrvale judikuje, že „*přímé osobní vyšetření posuzované osoby lékařem okresní správy sociálního zabezpečení a posudkovou komisí by mělo být pravidlem*“ (rozsudek ze dne 14. 9. 2011, č. j. 4 Ads 82/2011-44). Pokud výsledky sociálního šetření či další podklady, které má posudková komise k dispozici, vyvolávají pochybnosti, zda posuzovaná osoba zvládá i další než uznané základní životní potřeby, bylo na místě její osobní vyšetření. Tak tomu bylo i v případě žalobce, neboť výsledky sociálního šetření nebylo možné s ohledem na nespolupráci žalobce a na rozpory mezi tvrzeními matky žalobce na straně jedné a zaznamenanými závěry sociálního šetření na straně druhé považovat za směřodonné. Bylo pochybením, že k osobnímu vyšetření žalobce nedošlo a toto pochybení je třeba v dalším řízení napravit.
68. Pokud žalovaný ve vyjádření k žalobě uvedl, že k neschopnosti zvládat potřeby stravování, tělesná hygiena a výkon fyziologické potřeby může dojít pouze při anatomickém deficitu (ztráta úchopové schopnosti obou rukou, nevidomost apod.) nebo těžkých duševních poruchách, spojených se sociální dezintegrací, tento předpoklad nelze považovat za korektní. To vyplývá již z vypořádání námitek k jednotlivým základním životním potřebám provedeným výše. Ve vztahu k potřebám osob s mentálním postižením, zvláště jedná-li se o středně těžkou mentální retardaci na spodní hranici, je třeba se schopností zvládnout i tyto potřeby v přijatelném standardu dostatečně zabývat a přesvědčivě zodpovědět i otázku, zda je u takové osoby dána potřeba každodenního dohledu nad jejich *správným* zvládnáním či nikoli. Takové posouzení právě u potřeb stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena i výkon fyziologické potřeby chybělo.

V. Závěr a náhrada nákladů řízení

69. Soud shledal žalobu důvodnou, neboť napadené rozhodnutí je založeno na nedostatečně zjištěném skutkovém stavu a přijaté závěry jsou nepřezkoumatelné. Z napadeného rozhodnutí předně není vůbec zřejmé, k jakým změnám při zvládání jednotlivých základních životních potřeb u žalobce došlo ve srovnání s obdobím předcházejícím, kdy byl uznán závislým na každodenní pomoci jiné osoby ve stupni III (těžká závislost). Ve vztahu k závěru o zvládání základních životních potřeb stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena a výkon fyziologické potřeby pak trpí napadené rozhodnutí nedostatky, jež byly shora podrobněji specifikovány. Ty je třeba v dalším řízení, v jehož průběhu dojde též k osobnímu vyšetření žalobce ze strany PK MPSV, napravit. Soud proto napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení [§ 76 odst. 1 písm. a), b) ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s.].
70. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto ve smyslu § 60 s.ř.s., podle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl na věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalobce měl ve věci úspěch, má proto právo na náhradu nákladů řízení. Ze spisového materiálu nicméně nevyplývá, že by žalobci nějaké náklady vznikly, a proto mu přiznány nebyly (výrok II). Žalovaný nebyl úspěšný, nemá proto na náhradu nákladů řízení právo (výrok III). Právní zastoupení žalobce bylo realizováno soudem ustanovenou advokátkou, tj. na náklady státu.
71. O odměně ustanovené zástupkyně žalobce krajský soud rozhodl podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen advokátní tarif). Ustanovená advokátka vyúčtovala ve věci 3 úkony právní služby (příprava a převzetí věci, seps doplnění žaloby a seps repliky). Za každý úkon účtovala v souladu s § 9 odst. 2 a § 7 advokátního tarifu 1 000 Kč, celkem tedy 3 000 Kč, na náhradě hotových výdajů pak v souladu s § 13 advokátního tarifu 3 x 300 Kč. S tímto vyčíslením se soud ztotožnil. Ustanovená advokátka není plátkyní DPH, a proto jí na nákladech za právní zastoupení žalobce náleží celkem 3 900 Kč (výrok IV).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvojím vyhotovení u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno dne 25. dubna 2023

Mgr. et Mgr. Lenka Bahýřlová, Ph.D., v.r.
samosoudkyně